

ARNAVUTÇA ÖZETLEMELER

Albanian Summaries

Përmbajtjet Në Shqip

Anila SHEHU POLAT*

Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi bu sayısında yer alan makale ve araştırma yazılarının Arnavut okuyucular için kısa bir özetlemesini yaparak, onların da dergimizin içeriği ile ilgili az da olsa bir bilgiye sahip olmasını, gerektiğinde geniş çeviriler yapmalarına zemin hazırlamak istedik.

Për lexuesit shqipfolës të Revistës Studimore Alevizmi-Bektashizmi kemi përgatitur nga një përmbajtje të shkurtër në Shqip për të gjitha shkrimet dhe studimet e përfshira në këtë numër, sepse mendojmë që në këtë mënyrë mund të krijojnë një ide sado të vogël përreth përmbajtjes së kësaj reviste dhe kështu duam të krijojmë dhe ti hapim rrugë mundësisë që në rastet e nevojshme të bëhen më shumë përkthime

FİSET DHE OXHAQET NË ANADOLLËN JUGOR DHE LINDËNDOR NË PERIUDHËN E VENDNUMËRIMIT DHE PRAPAMBETJES.

(Duraklama ve Gerileme Döneminde

Güney ve Doğu Anadolu'da Ocaklar-Aşiretler –I-)

Prof. Dr. Alemdar Yalçın

PËRMBLEDHJE

Nga pikëpamja e proceseve historike, një pjesë e rëndësishme e studimeve të bëra për Alevizmin dhe Bektashizmin nuk janë përpiluar sipas një plani dhe terreni të caktuar. Një nga arsyt kryesore është mungesa e përpilimit të qartë të koncepteve dhe tendenca e çdo studiuesi për të krijuar koncepte të reja dhe unike. Për të kuptuar së si është sistemi i botëkuptimit dhe besimit me qendër në Hoasan do të ishte e vlefshme që të shikohen marrëdhënjet e rajoneve të tjera që kanë me qendrën. Për këtë arsye është shumë e rëndësishme që të shikohen në mënyrë komplekse marrëdhëniet dhe komunikimi që kanë në sistemet e vendbanimeve në Anadollin Lindor dhe Juglindor si dhe Oxhaqet dhe fiset e ngulitura në këto zona. Mënyra e vendosjes së sistemeve

* Aydın Üniversitesi, Didim meslek Yüksekokulu Okutmanı

të këtyre Oxhaqeve ka një rol të rëndësishëm në rrëmujat dhe paqëndrueshmëritë që janë në Anadoll. Si pasojë e prishjes së një sistemi të përcaktuar që egzistonte më parë Perandoria Osmane përjetoi shumë probleme, në një kohë që po përparonin drejt përfundimit u ajo u detyrua të merret me rrëmujat që nxorën krye në lindje për arsye se nuk e pati analizuar mirë këtë sistem. Kur studiohen të dhënat në lidhje me këtë temë hasim me shumë shkaqe dhe pasoja që ndikuan në zvimimin e këtyre ngjarjeve. Për shembull, marrja e vendimeve të gabuara nga ana e administratorëve të paafte bëri që fiset vendase më benike të shtetit t'ju ulet besimi ndaj tij. Një shkak tjetër i rëndësishëm është ndryshimi i rregullave të vendbanimeve verore dhe dimërore. Rregullimi i vendbanimeve verore dhe dimërore bëhej sipas disa rregullave të caktuara dhe këto rregulla përpiloheshin nga vetë fiset dhe po ata vetë bënë mundur funksionimin e tyre. Administratorët Osmanë, ndërhyjnë në këto rregulla duke i prishur ato dhe krijuan terren për kryengritje. Një pikë tjetër e rëndësishme që del në pah me studimin e hartës së shpërndarjes së Oxhaqeve në Anadoll është që oxhaqet, kanë një sistem të përcaktuar për lidhjet e tyre sipas gjeografisë së Anadollit. Proçesi i vendosjes dhe zhvendosjes së popullsisë pa patur parasysh të vërtetën e fiseve ka ndikuar në unitetin midis oxhaqeve si dhe ka përgatitur terren për krijimin e rreziqeve të ndryshme për sigurinë dhe të ardhmen e vetë shtetit.

Në këtë artikull jemi përqëndruar në kronologjinë historike të fiseve dhe oxhaqeve në Anadollin Lindor dhe Juglindor për periudhën që në histori përkufizohet si periudha e vendnumërimit dhe prapambetjes së Perandorisë Osmane. Janë marrë në dorë shkaqet dhe pasojat e ngjarjeve që kanë filluar në këtë zonë dhe që kanë ndikuar njëra tjetrën deri në kohërat tona. Kështu që është dikutuar nga pikëpamja historike e koncepteve që egzistojnë në Turqi për Alevizmin dhe Fiset.

Fjalët Kyçe: Fise, *oxhaqe*, *Kokëkuqi*, *Rafizi*, *Historia Osmane*, *shpërngulje*, *risistemim*, *kryengritj*.

DISKUTIMI DHE VLERËSIMI I PROBLEMIT TË IDENTITETIT NË ALEVIZËM

(Alevilikte Kimlik Sorununun Değerlendirilmesi ve Tartışılması)

Hüseyin TÜRK¹, Arif KALA²

Përmbledhje

Në vitet e fundit është diskutuar shumë për çështjet si çfarë është Alevizmi, si mund të përkufizohet ai, prejardhja historike, vendosja brenda islamit, paramterat kulturor dhe mistike si dhe ndryshimet e bëra në të, por nuk flitet aspak për çështjet nëse është një grup i ndryshëm fetar apo nëse duhet të trajtohet si një grup etnik më vete. Për këtë arsye një nga çështjet më të rëndësishme që duhet të zgjidhet në Alevizëm është identiteti Alevian. Në këtë studim janë paraqitur përfundimet e studimeve shkencore të bëra për identitetin alevian, është studiuar dhe vlerësuar në mënyrë kritike kjo temë duke u kujdesur që të vlerësohet edhe mendimi dhe perceptimi i institucioneve dhe shoqatave Aleviane që kanë në lidhje me identitetin e tyre. Në studimet e bëra mbi identitetin alevian kanë dalë në pah pikëpamje dhe mendime të ndryshme por dhuet theksuar se edhe vetë institucionet apo shoqatat Aleviane mbrojnë dhe argumentojnë pikëpamje të ndryshme. Megjithatë bëhen shumë diskutime të vrrullshme në lidhje me rrënjët e Alevizmit dhe përkufizimin e tij, duke u bazuar në studimet shkencore objektive dhe të asnjëanëshme mund të theksohet që nuk është e drejtë që Alevizmi të përkufizohet si një formë e vetme apo si një lloj i vetëm. Përveç kësaj duhet pranuar se ka popullata Aleviane që kanë histori dhe tradita të ndryshme dhe ata vetë duhet të krijojnë një unitet e të organizohen në mënyrë të unitetizuar.

Fajlet kyç: Alevizmi, Identiteti, Etnitizmi, Sinkretizëm, Marrëveshje (dialog)

1 Prof. Dr., Universiteti Ardahan, Fakulteti i Shekncave Humanitare dhe Letërsisë Dega e Sociologjisë, Ardahan/Turqi, huseturk@yahoo.com

2 Lektor, Universiteti Ardahan, İnsani Fakulteti i Shekncave Humanitare dhe Letërsisë Dega e Sociologjisë, Ardahan/Turqi,, kalaarif@hotmail.com

**FRIKA NGA MBYTJA DHE HUMORI: BEKTASHIU TURK
DHE MINNESÄNGER (POETI POPULLOR) GJERMAN**

(Batma Korkusu ve Mizah : Türk Bektaşî Ve Alman Minnesänger (Halk Ozanı))

Michel BALIVET³, René MOUNIER⁴, Perihan YALÇIN⁵

Përmbledhje

Në këtë artikull flitet se si dy mjeshtrat e humorit Bektashiu dhe Minnesänger i përshkruajnë ngjarjet që kanë përjetuar gjatë udhëtimit me anije dhe në veprat e tyre këto histori mbyjtjesh i tregojnë në mënyrë humoristike. Frika e mbyjtjes ka qenë e përhapur në Mesdhe sidomos në veprat antike që flasin për udhëtimet e anijeve. Në këto vepra përshkruhen furtuna të fuqishme që ka vënë në rrezik jetën e udhëtareve dhe marinarëve, tregimet se si deti ka marrë me vete marinarët dhe anijen bashkë me thesaret që ato mbartin përshkruhen me një sakarizëm të hollë. Humori, bën që njerësit të heqin mendjen nga gjërat që i mërzhisin prandaj dhe bën të mundur përmisimin virutual të jetës dhe ndryshon pikëpamjen e tyre. (Moreau, J., 2005) Shembujt e përdorur në këtë artikull janë zgjedhur nga historitë argëtuese të dervish Bektashit që është një mjeshtrë i famshëm i humorit Turk, kurse shembujt e tjerë janë zgjedhur nga Korpusi Manese të shekkullit të 13-të, të përpiluara nga poeti i mirënjohur Gjerman Minnesänger, në të cilat flitet për udhëtimin e tij që bëri me flotën e Kryqëtareve (ushtria kristiane). Kjo vepër titullohet “Mannessische Handschrift / Manesse” dhe është një korpus poemash e cila tashmë ruhet në bibliotekën e Universitetit Heidelberg. Ky vëllim përbëhet nga 428 faqe të shkruara me dorë dhe i përket periudhës nga viti 1160-60 deri në vitin 1300 dhe përmban veprat e 140 poetëve. Vjershat e Tannhäuser-it ndodhen në faqet 266 dhe 296. Ka gjasa që për arsye si; ndryshimin e profilin të leksikut ose për nevoja dhe qëllime të tjera njerëzit që e kanë shumëzuar këtë vepër të mos i kenë ndejtur besnik veprës origjinale prandaj dhe nuk dihet saktë se sa besnik i kanë qëndruar vëllimit Manesse. Sipas Filologes Maria Grazia Cammarota, korpusi thuhet me muzikë të ndryshme sipas grupeve të popullsisë që e këndojnë, e megjithatë këngët e përmbledhura, meloditë dhe kënga e Kryqëtarëve Tannhäuser janë burimet më të rëndësishme dhe më të plota që i përksin kësaj periudhe.

Fjalët Kyçe: Humor, frika e mbyjtjes, Bektashi, Minnesänger, Korpusi Manese

3 Osmanlı tarihi profesörü (Provence Üniversitesi)

4 Sertifikalı Almanca öğretmeni

5 Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

ÇFARË NA TREGOJNË DOKUMENTAT QË KEMI ARITUR TË GJEJMË PËR ŞAH İBRAHİM VELİ-UN (SHAH İBRAHİM VELI)

(Şah İbrahim Veli İli İlgili Elde Edilen Belge Ve Bilgiler

Bize Ne Söylüyor?)

Gıyasettin AYTAS⁶

Përmbledhje

Shah Ibrahim Veliu është një nga erenët e rëndësishëm që është edukuar në Anadoll. Deri më tani të dhënat për të ishin marrë vetëm nga vepra Velajetname e Haxhi Bektashit dhe disa gojëthëna. Nga burimet e gjetura kohët e fundit nga gjenealogjitë e përpiluara nga të autorizuarit e teqesë kanë dalë në pah të dhëna të reja mbi Shah Ibrahim Veliun. Në të njëjtën kohë supozohet që një pjesë e rëndësishme e të dhënave për këtë oxhak ose janë humbur ose nuk kanë dalë në dritë. Nga ana tjetër ka gjasa që pjesëmarrësit e oxhakut të jenë shpërndarë në vende të ndryshme dhe të kenë humbur lidhjet me njëri tjetrin prandaj dhe për këtë arsye të dhënat gojore nuk përputhen me njëra tjetrën. Kur dokumentat e mara në dorë studiohen me pikëpamje shkencore dhe me një arsyetim analitik, dalin në pah të dhëna që tregojnë se nxënësit e Shah Ibrahim Veliut janë shpërndarë nëpër vende të ndryshme të Anadollit e megjithatë ata i kanë qëndruar besnik traditës së oxhakut dhe e kanë aplikuar atë. Pa ditur traditën e oxhakut në Anadoll nuk është e mundur që të dimë për vendet ku është përhapur oxhaku i Shah Ibrahim Veliut. Në dokumentat që do të nxjerrin në dritë identitetin historik të oxhakut të Shah Ibrahim Veliut në disa vende përputhen me datat e të dhënave gojore, kurse në disa vende ndodh krejt e kundërta. Shumica e dokumentave ndodhen në arshivin e Dede Arap Ali Gazioğlu (Gaziolu) nga fshati Evciyenikışla (Evxhijenikëshlla) në rrethin Çorum. Nga shënimet, kuptohet se këto dokumente janë dhënë nga Gjyshata e Haxhi Bektashit ose Teqja e Şeyh Safiyyüddin-it (Shehu Safijjyddin) dhe nga Teqja e Shah Ibrahim Veliut. Një dokument tjetër është një Telkînnâme (udhëzim) e datës 1303/14 (Tetor 1885) e shkruar nga Süleymâm Na'îm (Sylejman Naim). Ky dokument më i gjatë se 10 metra është bërë nga bashikimi i shumë letrave, është shkruar më një shkrim të bukur me linja nesih dhe në përmbajtje ka shumë emra liderësh mistikë dhe shumë terma mistike. Një tjetër dokument i rëndësishëm është autorizimi 18 Teşrîn-i Evvel (Teshrini Evvel) që ka datën 1319/31 Tetor 1903. Në këtë dokument në

6 Doç. Dr. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Ankara/Türkiye

vend të emrit “Şeyh İbrahim Veli” (Sheh Ibrahim Veli) është vënë “Şah İbrahim Veli” (Shah Ibrahim Veli). Kjo tërheq vëmendjen tonë sepse ka një paralelizëm të emrave me dokumentin e gjenealogjisë e datës Safer 1321 / Prill-Maj 1903 që i është dhënë Seyyid (Sejjid) Edir Hacı (Haxhi) Ali-ut nga Teqja Sheh Safiyyüddin (Safijjyddin). Nga vlerësimi i dokumentave që kemi në duar dallohet që janë përdorur emëritmet Sheh Ibrahim dhe Shah Ibrahim. Zbullimi dhe klasifikimi i dokumenteve për Shah Ibrahim Veliun është një punë e mundimshme dhe që kërkon një afat të gjatë.

Fjalët kyçe: Shah Ibrahim Veli, Eren Horasani, oxhak, gjenealogji, autorizim, udhëzim

KODI I VLERAVE TË KULTURËS SË PËRBASHKËT

(Ortak Kültür Değerlerimizin Şifresi)

Kutlay Erdoğan⁷

Përmbledhje;

Besimi İslam-Alevian, ka ardhur nga Horasani në Anadoll me anë të emigrimit Turk. Kultura e Anadollit dhe e Horasanit mund të klasifikohet si sinteza e interpretimit të filozofisë mistike të Kur'an-it. Dihet që prej mëse njëmijë e katërqind vjetësh në shtëpitë e xhemit bëhen ritet fetare me gjithë besim e shpirt dhe përpiqen që dashurinë e Ehl-i Bejtit dhe Kur'an-it ta kultivojnë edhe në popull. Turkmenët në kohët kur bënin jetë endacake në kulturën e tyre kulti i misticizmit kalonte nga babai tek i biri dhe këtë ata e përshtatën edhe në myslimanizëm. Dedetë në fshatrat e tyre udhëhiqnin ritet fetare që bëheshin në formë tarikati e në këtë mënyrë mbrojtën popullsinë nga asimilimi. Për ata njerëz që u vendosën nëpër qytete kultura gojore e dedeve dhe dijet e tyre ngelën të pamjaftueshme prandaj dhe mund të themi pa frikë se udhëheqësit e tyre të ditur kanë shumë punë për të bërë. Shtimi i mjeteve të komunikimit, ndryshimi e pikëpamjeve në të gjithë botën dhe krijimi i qyteteve të mëdha ka sjellë njëformëzimin e popullsisë prandaj dhe forma e zbatimit të riteve në shtëpitë e xhemit nuk janë më tërheqëse për rininë e arsimuar. Hapja e një shtëpie xhemi në ç' do lagje nuk është e mjaftueshme. Duhet që këto ambjende të shndrohen në shtëpi kulture e feje. Fatkeqësisht edhe abuzuesit janë shtuar. Besimi në İslam është pakësuar dhe bashkë me të edhe etika e adoptimit të fesë sipas vlerave kulturore. Türkmenët Alevi duke qenë një grup i mbyllur në vetëvete, si në fshat ashtu në qytet mernin dhe jepnin vajzat (nuse) mes njëri tjetrit, prej disa shekujsh për të shpëtuar nga presionet ritet e xhemit i bënin fsheurazi, kur personat synni i pyesnin për identitetin ata e fshihnin atë, ndryshimet që dolën në pah me rritjen e ndikimit të mënyrës së jetesës në fshatra e qytete ka arritur në atë pikë sa që lagjet e varfëra të qyteteve të mëdha nuk kanë ndryshim me fshatrat. Për shkak të kulturës së qytetit dhe presionit të lagjes shumica e tyre e fshehën identitetin e tyre dhe kështu në formë arbitrare janë shnduruar në kandidatë për tu asimiluar. (Eröz, 1977,79...)

Fjalët kyçe: İslami Alevian, İslami Arab, Kultura edhe letërsia Persiane, İslami i Anadollit i përshtatur në traditat e Turkmenëve

⁷ Araştırmacı Yazar, İstanbul-Türkiye

**LIBRI ALEVIZMI/BEKTASHIZMI I SHKRUAR NGA SÂATÎ: DORËSHK-
RÏM, TEKSTÏ I RÏSHKRUAR ME ALFABETÏN E RÏ TURK DHE FJALORÏ
I TEKSTÏT**

*(Sâatî'nin Alevilik/ Bektaşlık Risâlesi: Elyazması Metin, Yeni Türk Harflerine
Aktarılmış Metin ve Metin Sözlüğü)*

Mustafa Alkan⁸

Përmbledhje:

Ky libër gjendet në Bibliotekën Kombëtare në Koleksionin e Dorëshkrimeve në dosjen Nr. Yz. A. 3195. Vepra është e shkura në Turqishten Osmane (Turqishten e vjetër) dhe kopjimi është realizuar në vitin 1275 Hixhri (1858). Nga shënimi në faqen e parë “*Hâzâ Kitabu Sâatî-i Bektaşiyî'l- Alevîyyi'l- Hüseyinyî'l- Câferî*” (Si përfundim ky është Libri i Sâatî-t për Bektashizmin – Alevizmin- Hysejini-Xhaferrin) që është shkruar mes shprehjeve të nderimit “Hû” (Hyj) dhe “Bi-İsmi Şâh-ı Yezdân” (Bi-İsmi Shahu Jezdan) kuptohet që është shkruar nga një shkronjë e quajtur Sâatî (Saati). Sipas rezymave të pregatitur nga shkrimtar të ndryshëm vendlindja e Sâatî-t nuk dihet e sigurtë; p.sh. Hasan Çelebi thotë që Saati ka lindur në Anadolli, Beyâni (Bejani) shkruan që ka lindur në Gemiyan (Gemijan), sipas Latifi-t në Stamboll e sipas Âşık Çelebi-së (Ashik Çelebi) në Bolvadin. Emrin e vërtetë e ka Mehmed. Sâatî e me dijet e tij arriti në gradën e mjeshtrit për fushën e tafsirit dhe hadithit. Shëtiti vend më vend dhe bëri predikime nëpër xhami. Ka shkruar shumë vjeshra të fushës së satirës dhe parodisë. Gjithashtu ka shkruar 1000 bejtit (strofa me dy vargje) për Firakî-un. Libri “Bektashizmi – Alevizmi- Hysejini-Xhaferi” i shkruar nga Sâatî është rikopjuar në vitin 1858 nga Muzikanti i Sultani Seyyid Ahmed Tevfik me lejen e Shehut Ali Baba. Kopja në fjalë gjendet në koleksionin e dorëshkrimeve në Bibliotekën Kombëtare dhe vepra origjinale nuk është gjetur. Vepra, gjendet drenda një kapaku lëkure me ngjyrë kafe të errët dhe përmasat e jashtme i ka 19,2 x 12,5 cm. (iç 16,5 x 10.0 cm). Vepra, përbëhet nga 14 faqë por sipas shënimeve në këto fletë kuptohet që ajo është 27 faqëshe. Përveç faqes së fundit faqet e tjera janë shkruar me nga 16 vargje dhe lloji i shkrimit është Rika. Në faqen e fundit është shtuar një shënim për kopjesin e veprës. Libri i titulluar “Bektashizmi – Alevizmi- Hysejini-Xhaferi”, ka një përshkrim panoramik të historisë së Islamit dhe të figurës së Aliut në Alevizëm. Përkthimi i librit “Bektashizmi – Alevizmi- Hysejini-Xhaferi” është bërë për t’jua përcjellë studiuesve të fushave sociologji, filozofi, misticizëm dhe letërsi.

Fjalët Kryçe: Alevi, Bektashi, Libër, Sâatî, Ali Baba, Seyyid Ahmed Tevfik

⁸ Doç. Dr., Universiteti Gazi Fakulteti i Letërsisë, Ankara- Turqi; alkanm@gazi.edu.tr

SIDKÎ BABA (BABA SËDKÏ) ËSHTË POETI I NDERUAR I KOHËVE TË FUNDIT

(*Son Dönemin Güçlü Ozanı Sıdkî Baba (Baba Sıdkî)*)

Baki Yaşa ALTINOK

Studiues / Autor

Përmbledhje

Sıdkî Baba (Baba Sëdki) emrin e vërtetë e ka Zeynel (Zejnel) Abidin dhe prejardhjen e ka nga fisi Turk Oğuz (Ouz) të cilët vijnë nga fisi Dedekargin të lidhur me degëzimin Bozok. Në botimin tonë Dedekargin është emri i një Oxhaku në Anadoll. Sıdkî Baba (Baba Sëdki) është një poet Bektashian me preardhje aleviane që shkruan shumë pastër. Prandaj dhe numri i vjershat e tij mendohet të jetë me mijëra. Nga studimet që kemi bërë kemi konstatuar që për arsye se ky poet ka jetuar në periudhat më të vështira të Perandorisë Osmane shumë prej vjershave të tij nuk janë shkruar. Pas vdekjes së tij i biri Ali Baki-u i shkroi vjershat e tij në një fletore, por një person që fletoren e mori nën kujdes i këputi disa fletë dhe e keqpërdori. Sıdkî Baba (Baba Sëdki) nuk është njohur majftueshëm për arsye se ai ka jetuar në periudhën e Luftës së Parë Botërore dhe në periudhën që Perandoria Osmane u shndrua në Republikë.

Sıdkî Baba (Baba Sëdki) ka filluar të thojë poema mistike në moshën dymbëdhjetë vjeçare duke përdorur pseudonim “Pervane”. Shpirti i tij digjet e përvëlohet nga dashuria që ndjen për Haxhi Bektashin dhe dëshiron të shkojë në gjyshatën e Haxhi Bektashit për të cilën ka dëgjuar se sa e famshme është, prandaj dhe i kërkon leje nënës së tij. Nëna e tij nuk dëshiron ta lejojë ndaj dhe i thotë: “Rritu edhe pak pastaj mund të shkosh”. Pervane, tashmë e ka vendosur që do të iki prandaj dhe një ditë ikën nga shtëpia pa lajmëruar por nëna e tij e kupton dhe menjëherë dërgon pas të birit dikë me kalë dhe e kthen mbrapsht. Pas ca kohësh Pervane sërisht arratiset nga shtëpia dhe kësaj here arrin që të realizojë planin e tij dhe shkon në Haxhi Bektash. Në vjershat mistike Pervane, e përsërit që u fut në shërbim në Gjyshatë në vitin 1293/1876 dhe që atëherë ishte dymbëdhjetë vjeç. Kur arin në Gjyshatë Shehut dhe Pirit Feyzullah Efen-di-t i tregojnë për të dhe ai thotë: “Lëreni të shplohët për nja tre ditë pastaj do bisedoj me të.” Pervane mezi pret që të kalojnë këto tre ditë dhe kur shkon para Shehut i thotë se dëshiron që të shërbejë për një muaj e pastaj të kthehet. Kurse Shehu thotë: “Biri

im në një muaj ti s' mund të mësosh azgjë, ti dukesh me zotësi dhe aftësi, qëndro këtu dqë të marrësh mësim nga mësonjësit çelebi të bëhesh dijetar dhe Ashik besnik." Pervane pranon të qëndrojë.

Për Sıdkî Baba (Baba Sëdki) një ndryshim tjetër shumë i rëndësishëm në jetën e tij është vendosja e tij në fshatin Harız (Harëz). Më përpara ai vepronte sipas udhëzimeve të Shehut por tashmë i duhej të vepronte dhe të vendoste vetë në mënyrë të pavarur. Sıdkî Baba (Baba Sëdki) ka luftuar kundër Rusëve në Brigandën "Myxhahidët Vullnetarë" e themeluar nga Cemaleddin Çelebi (Çelebi Xhemaleddini) me Gradën e Kapitenit. Pasi u kthye nga lufta udhëhoqi popullsinë vedase të bëjnë ndërtim kolektiv të vendeve për lutje, çezma dhe shkolla. Për sa kohë që jetoi në këtë fshat ai, mori përsipër detyrën e përgjegjësit të tarikatit për një numër të madh popullsie, dhe dy ose tre herë në vit ai ka çuar në Gjyshatë dhuratat, kurbanët dhe pjesën e përfitimeve që iu është lënë fshatrave nga ana e shtetit me qëllim që të sigurohen të ardhurat e nevojshme për Gjyshatën.

Sıdkî Baba (Baba Sëdki) është fëmija e një familje prej Malatya-s (Mallatja) dhe aventura e jetës së tij ka filluar në Tarsus, më pas në Haxhi Bektaş në Kırşehir dhe ka përfunduar në fshatin Harız (Harëz).

Fjalët Kryçe: Letërsi Folk, literaturë dashuria, Alevism, poet, Malatya, lartësi Turqia, manastir

STRUKTURA INTELEKTUALE DHE FETARE E OXHAKUT IMAM RIZA (RËZA) DHE PRAKTIMI I RREGULLAVET TË MIRESJELLJES NË EQANIN NË XHEM.

(İmam Rıza Ocağı'nın İnançsal Düşünsel Yapısı Ve Pratikleri Musahip Ceminde Görgü Erkânı)

Yusuf Can Seven⁹

Doç. Dr. Fatma Ahsen Turan¹⁰

PËRMBLEDHJE

Po të bëjmë një rishikim në procesizimin e Alevizmit në Anadoll nga pikëpamja e konceptit të besimit, institucioni më të rëndësishme janë oxhaqet e dedeve. Xhemi është qendra e besimit alevian dhe e oxhaqeve të dedeve. Xhemi është themel i mënyrës së faljeve të Alevive dhe nga ana e tyre kjo shprehet me treshen; “Perëndija-Muhammedi- Drejtësia e Aliut”. Hyrja në rrugën e Alevi-Bektashizmit bëhet në tre faza; vendimi i fëmijës, vendimi i xhemit dhe futja në xhem. Qëllimi i ceremonive të xhemit janë; “ritet fetare, huluntimi ligjor, edukim dhe informim, të vdesësh para vdekjes, të jepet llogari për ato ç’ka ke bërë, të dilet me faqe të bardhë para të gjithë njerëzve”. Përveç kësaj xhemi është një ceremoni e rëndësishme fetare që i mban alevitë të bashkuar. Një nga këto ceremoni xhemi është edhe xhemi i vllazërimit në një rrugë si dhe ndihma e shpërndarja e kamjes. Është rrëfimi që i bëjnë njëri tjetrit katër xhanë (njerëz). Çiftet që kanë bërë rrëfim betohen dhe zotohen që gjithmonë do të jenë vëllezër për sa kohë do të jetojnë bashkë dhe do të mbrojnë dhe ndihmojnë njëri tjetrin. Xhemi i vllazërimit bëhet që personat që dëshirojnë të krijojnë vllazëri të bëjnë betimin e tyre para dedesë dhe shoqërisë.

Në këtë artikull do të flitet se si prej më shumë se njëqind vjet është kryer dhe ka kaluar nga brezi në brez mënyra se si aplikohen e praktikohen ritet për xhemin e vllazërimit që bëhet nëpër oxhaqet e krahinat Tokat, Yozgat (Jozgat), Çorum të cilat janë të lidhura me oxhakun e Alevian te Imam Rëzait

Fjalët Kyçe: Alevizmi i Anadollit, Vëllazërimi, Ocaku Imam Rëza, xhem

9 Araştırmacı Yazar yusufcanseven2014@gmail.com

10 Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Öğretim Üyesi aturan@gazi.edu.tr.

MEHMET YAMAN DEDE ECUR DREJTË ...

(Mehmet Yaman Dede Hakka Yürüdü)

Doç. Dr. Ali Yaman

Mehmet Yaman është një dede rëndësishme Alevi. A është fëmija i një familjeje të varfër. Ka tërhequr shumë probleme. Kurrë mos lënë rrugën. Ka kryer shumë shërbime në shtëpi dhe jashtë vendit. Tyrbja e Sulltan Ahmet Khan Solidaritetit dhe Riparimi Shoqatës Nxitja e kultures nderin për të qenë një nga themeluesit jetuar. Si një bir i Sulltan Abdul Hider Trupave ishte e gjitha krenar për të. Qëndronte i drejtë, pa kompromentuar në mënyrë Alevism. I dashur Mehmet Yaman Dede, Perëndia pshuar shpirtin tuaj. Muhammad Ali është e drejta jonë që të dënojë ata që e marrin këtë ndarje e bukur e rrugën e tij. Hi Unë vetëm faktet.